

Atatürk'ten Günümüze Türkiye'de İslami Aile Hukuku'nun Laikleştirilmesi

"Dinî ve millî inançların bağdaşmasından, İsveçli hukuk profesörü Gaston Jezz'in dediği gibi "Dünyanın en sağlam aile ocağı doğdu ve bu varlık hiçbir milletin tarihinde görülmemiş şekilde umumî hayatı inşâ etti. Ben, Garplı bir aile hukuku profesörü olarak diyeceğim ki, Türk milletinin aile nizâmını elinden alınız, geride çok bir şeyler kalmaz." [Cemal Kutay, Pembe Mendil]

İçinde bulunduğumuz son yüz yıl İslam Ümmeti için sadece savaşların, işgallerin, parçalanmanın ve siyasi istikrarsızlığın yüzyılı olmakla kalmadı. Daha ziyade İslam Ümmeti sahip olduğu tüm İslami değerlerinin ve yaşam tarzlarının da muntazaman ve amansız bir şekilde ifsat edilmesine tanık oluyor. Beldelerimizde liberal, laik, demokratik, kapitalist kanunlar ve uluslararası anlaşmalara dayalı olarak laik kadın kuruluşları ve STK'lar oluşturulmuş bunların sesleri duyurulmuştur. İfsat edici gayri İslami fikirler, değerler ve yaşam tarzları laik eğitim, medya ve başka kültürlenme araçlarıyla yayılmış ve yayılması teminat altına alınmış. Aynı zamanda İslami değerler küçümsenmiş, ayıplanmış ve gerici ilan edilmiş. Değerlerin bozulması sadece birkaç ferдин yozlaşmasına yol açmakla kalmayıp aksine gelecek nesilleri muhtaç oldukları sosyal yapılardan ve özelde sağlıklı aile yapısından mahrum etmiştir. Bütün çalışmalarda öncelikli olarak toplumun temel taşı anne ve eğitimci olan kadın hedef alınmıştır. Zira kadının değişmesi; ailenin ve dolayısıyla tüm toplumun değişmesi anlamına gelmektedir.

Mustafa Kemal'in, *"en büyük başarıım"* dediği yeni Cumhuriyetin bekası için **'din ve vicdan özgürlüğüne sahip' modern bireylerden oluşan bir toplumu** oluşturmak hayati öneme sahipti. **1923 yılında Bursa'da halka yaptığı bir konuşmada şöyle diyordu:** *"Yeni Türkiye, ne zamana ne de ihtiyaca uymayan mecellenin hükümlerine bağlı kalmaz. En uygar uluslar derecesinde hukuk kurallarımızı da iyileştireceğiz. Yüz sene, beş yüz sene, bin sene evvel yaşayan bir toplum için yapılan yasalarla bugünkü toplumu yönetmeye kalkışmak gaflettir, cehalettir."*

Ancak, Hilafet ve Şer'i mahkemeler yerinde durdukça dini hukuktan laik hukuka geçmenin imkânsız olduğu aşikârdı. Nihayet 3 Mart 1924'te Hilafet, ardından da 8 Nisan 1924'te Şer'i mahkemeler kaldırılınca, modern çağdaş bir Medeni Kanun oluşturmak için çalışmalar yeniden başlatıldı. Türk Medeni Kanunu Tasarısının hazırlanması için hukukçu milletvekillerinden, öğretim üyeleri, yargıç ve avukatlardan oluşan 26 kişilik bir komisyon kuruldu. Bu komisyon, İsviçre Medeni Kanunu'nu Türkçeye çevirdi ve yeni bir metin oluşturdu. Tasarı, Meclis Adalet Komisyonu'nda hiçbir değişikliğe uğramadan kabul edildi. Komisyon raporunda, İsviçre Medeni Yasası'nın uygar ülkelerin en başarılı yasalarından biri olduğu, içerdiği hükümlerin toplumsal ve ekonomik yaşam bakımından çağın gereksinimlerini karşılayacak nitelikte olduğu belirtildi ve 17 Şubat 1926'da kabul edildi. 4 Nisan 1926 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan yasa, 6 ay sonra, **4 Ekim 1926** 'de yürürlüğe girdi. Bu yasayı, devamı niteliğinde görülen Borçlar Yasası izledi. Aynı komisyon, İsviçre Borçlar Yasası'nı da Türkçeye çevirdi ve tasarı haline getirdi. 22 Nisan 1926'da kabul edilerek 8 Mayıs 1926 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan yasa, Medeni Kanun ile aynı tarihte yürürlüğe girdi.

"Medeni" ve "Borçlar" yasalarının yürürlüğe konulması, Avrupa'da büyük yankı uyandırdı. Cumhuriyetin ilk yıllarında, Lozan Antlaşması çerçevesinde İstanbul'da danışman olarak bulunan hukukçu Prof. Georges Sauser Hall, "Türkiye'de Avrupa Hukukunun Benimsenmesi" adlı kitabında, *"İslam devletlerinin en güçlüsü, bin yıllık geçmişe varan töreleri, altı aylık bir sürede yürürlükten kaldırıyor. Tarih, hiçbir ülkede bu kadar köklü ve ani değişikliği örnek gösteremez. Bir ülkede ve bir toplum üzerinde yapılmış bundan daha cesur bir deneyim yoktur"* değerlendirmesinde bulunmuştu. [Sauser-Hall, Georges: La réception des droits européens en Turquie.]

Gerçekten de laik ve demokratik esaslara dayalı yeni Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle artık İslâm hukuku tamamıyla terkedilmiş ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin diğer Batılı devletlerden bir farkı kalmamıştır. Ayrıca laik hukuk anlayışı toplumun her kesiminde, toplumsal hayatın her alanında uygulanır hale getirilmiştir. Medenî Kanunun aileyi tanzim tarzı ile İslam hukukunun tanzim tarzı arasında çok büyük farklar ve hatta tam bir zıddiyet olduğu laiklerce de Müslümanlarca da tartışmasız kabul edilmektedir. İslam dışı laik ve demokratik esaslar üzerine şekillendirilmiş aile hukuku kapsamındaki nişanlanma, evlenmenin koşulları ve hükümleri, boşanmanın koşulları ve sonuçları, mal rejimleri, aile konutu, soybağı, evlat edinme, velayet, nafaka hakkı, vesayet, kayyımlik gibi her türlü konu İslam'ın öngördüğü hükümlerden farklılık arz etmektedir. Örneğin Medeni Kanunun kabulü sonrasında artık Türkiye'de Resmi nikâh zorunlu hale getirilmiştir. Sadece dini nikâhla yapılan evlilikler hükümsüz sayılmıştır. Sonucunda İslam'a göre boşanma, nafaka, miras ve soybağı gibi evliliğe bağlı hükümler tatbik edilemez olmuştur. Yine **tek eşle evlilik** zorunluluğu getirilerek, İslam'ın helal kıldığı çok eşlilik suç sayılmıştır, zina kapsamında cezalandırılmıştır. On yıllarca resmi nikâhsız anneden doğan çocuklar nüfus cüzdanı dahi alamamıştır. **Boşanma** hakkı düzenlenmiş ve kadınların laik anlayışa göre boşanabilmeleri hak sayılmıştır. Kadınlara, **kocalarının izni olmadan**, istedikleri işte çalışabilme hakkı tanınmıştır. Böylece kadın ve erkekler arasında ekonomik ve sosyal alanlarda eşitlik sağlamak iddiası ile boşanmalara başlıca nedenlerden birisine kapı açılmıştır. **Evlenme yaşına alt sınır** getirilmiştir, böylece kendi iradesiyle de olsa, 17 yaştan küçüklerin evlenmesi suç sayılıp kocaya 8 yıldan 15 yıla kadar hapis cezası verilmektedir.

Cumhuriyetin ilerleyen yıllarında kapitalist güçlerin icat ettiği her türlü uluslararası anlaşma ve karara imza atan ülkeler arasında Türkiye ilk sıralarda yer almıştır. Bunlardan birisi de Birleşmiş Milletler'in 1981 yılında kararlaştırdığı **Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi**'dir (CEDAW). Türkiye bu sözleşmeyi 1985 yılında imzalayıp onayladı. CEDAW'dan ziyade Avrupa Sosyal Şartı, Çocuk Hakları Sözleşmesi, ILO, OECD, AGİK gibi kuruluşların sözleşme, karar ve tavsiyelerinin Kahire Dünya Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Planının, 4. Dünya Kadın Konferansı Eylem Planı ve Pekin Deklarasyonunun iç hukukta uygulanması yönünde çalışmalar sürdürülmektedir. Sözde kadınların evlilik, boşanma, kamu yaşamı ve bedenleriyle ilgili pek çok hakkını koruma altına almayı amaçlayan bu sözleşmeler, kadınları erkeklerle eşit sayarak aile içinde ve toplumda aşılması güç sorunlara yol açmıştır. Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesini onaylayan Türkiye'de, kadın politikaları geliştirmek amacıyla ulusal mekanizma olarak 1990 yılında kurulan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), sorunların parlamentoya taşınmasında ve kadınlar lehine kararlar alınmasında etkili çalışmalar yürütmektedir. O zamandan beri sayısız anayasal ve kanuni değişiklikler yapıldı. Özellikle 1980'li yıllarda ivme kazanan kadın hareketleri, kadınlar ile ilgili her soruna "kadın bakış açısıyla yaklaşma ilkesi"ni yerleştirme çabasını sürdürmektedir.

Tarihi sıralamayla Türkiye'de aile hukukunun laikleştirilmesine birkaç örnek vermek gerekirse, şunları sayabiliriz:

- 1990 - Kadının çalışmasını, kocanın iznine bağlayan Medeni Kanun'un 159. maddesi iptal edildi.
- 1996 - Türk Ceza Kanunu'nun erkeğin zinasını suç olarak düzenleyen 441. maddesi iptal edildi.
- 1998 - Kadının zinasını suç olarak düzenleyen Türk Ceza Kanunu'nun 440. maddesi iptal edildi.
- 2001 - Anayasa'nın 41. maddesine; 'Aile Türk toplumunun temelidir' ifadesinden sonra gelmek üzere "ve eşler arasında eşitliğe dayanır" hükmü eklendi.
- 2002 - CEDAW Ek İhtiyari Protokolü onaylandı. Yeni Türk Medeni Kanunu yürürlüğe girdi. Kanun ile getirilen başlıca düzenlemeler şunlardır: "Aile reisi kocadır" hükmü değiştirilerek "**evlilik birliğini eşler beraber yönetirler**" hükmü getirilmiştir.

- Eski Medeni Kanuna göre evin ve çocukların geçimi kocaya ait iken. Yeni Medeni Kanunda, “Eşler, birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıklarıyla birlikte katılırlar” şeklinde düzenleme yapılmıştır.
- Yeni Kanun ile evlenme yaşı kadın ve erkek için eşitlenerek yükseltilmiş ve 17 yaşını doldurma şartı getirilmiştir. Ancak hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple (hamilelik gibi) 16 yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir.
- 2004 - Anayasanın 10. ve 90. maddeleri değiştirilerek yürürlüğe girdi ve milletlerarası anlaşmalarla ulusal kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi durumunda ‘çıkabilecek ihtilaflarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas alınır’ hükmü eklendi. Bu çerçevede CEDAW Sözleşmesi de ulusal düzenlemeler karşısında üstün konuma getirildi.
- 2006'da Başbakanlık'a bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü "Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı"nı yayınladı. Bu kitabın içerikleri İslami içtimaî nizamla birebir çelişen yaklaşımlar içermektedir.
- 2012'de "6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun" yürürlüğe girdi.
- Başbakanlık 2007-2010, 2012-2015 ve 2016-2020 dönemleri için "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı" yayınladı. Bu eylem planları öncelikle İstanbul Sözleşmesini ve tüm uluslararası sözleşmeleri yerine getirmek üzere hazırlandılar.

Özellikle 2012’de yürürlüğe giren 6284 sayılı kanunda yapılmış olan şiddet tanımı ve kanunun uygulama şekli yürürlüğe girdiği günden beri kadına karşı şiddeti önlemek yerine daha hazin vakaların meydana gelmesine, Türkiye’de binlerce aile faciası yaşanmasına yol açmıştır. Kadına karşı şiddeti ve yasal düzenlemelerin başarısızlığını başka bir makalede detaylıca ele alacağız inşallah.

Bütün bu laik, demokratik, liberal ve modern prensipler üzerine kurulu kanunların Türkiye’de aile hayatı üzerindeki etkileri bilimsel olarak da ortaya koyulmuştur:

Mesela kadın istihdamının kocadan bağımsız olarak bir hak olarak teşvik edilmesi boşanmaların artmasına ve doğurganlığın azalmasına yol açtığı tespit edilmiştir. Çalışan kadınların evliliğini devam ettirmekle kariyer arasında seçim yapmak zorunda olduğu ortaya çıkmıştır. Kadınların çalışma hayatına atılması ailede çocuk, yaşlı ve hasta bakım hizmetleri başka kişi ve kurumlara devredilmek zorunda kalıyor bu da aile için ek maliyetler ve huzursuzluğa yol açabiliyor.

Her ne kadar ilk bakışta Türk Medeni Kanunu’nu genelde aile hukuku, özelde evlenmeyle ilgili kanun ve düzenlemeler İslam’a muhalif olmayan düzenlemeler içerse de, bunlarla amel etmek Allah’ın hükmünü tatbik etmek değildir. Zira Müslümanlar amellerinde Şer’i hükümlerle hükmetmekle ve ona göre hareket etmekle mükelleftirler. Herhangi bir amelde “Şer’i hükme muhalif olmayan bir şeyi kabul etmek” Şer’i hükmün kendisini almak değildir. Aksine sadece Şer’i hükme “muhalif” olmayan fakat Şer’i hükümden başka bir şeyi almaktır. Kısacası bu; Şer’i hükmü kabul etmek değildir!

Nitekim Türk Anayasası’nın ve Medeni Kanunu’nun ve bunlar üzerine kurulu diğer tüm kanunların Batı’dan alınmış olması, bunların Anayasanın 90. Maddesiyle her türlü düzenlenmesinin de uluslararası kanun ve anlaşmalara uydurulması zorunluğu da, laik liberal demokratik sistemde en üstün kanun koyucunun kim olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Lakin bizler Müslümanlar olarak iman ettiğimizi ikrar ettiğimiz andan itibaren sadece ve sadece Allah Subhanehu ve Teâlâ’ya ve nizamlarına teslim olacağımıza yemin etmişiz. Allah Subhanehu ve Teâlâ’dan başkasının koyduğu hükümler, bizleri dünya hayatında ancak felaket ve çöküntüye itmiştir, ahiret hayatımızı da tehlikeye atmaya devam ediyor...

Hizb ut Tahrir Merkezi Medya Ofisi Adına

Zehra Malik

